

Vrijwilligheid bij de brandweer nader beschouwd

Het stelsel van vrijwilligheid bij de brandweer in Nederland is uniek en robuust. Onze brandweezorg is daarmee van hoge kwaliteit en behoort tot de beste van Europa. De wereld verandert en daarom denken we met veel partijen na of het systeem dat we hanteren toekomstbestendig is. Die fundamentele discussie voeren we niet van vandaag op morgen, maar is jaren geleden al ingezet. Zoals in diverse media te lezen is, maakt Europese wetgeving het noodzakelijk een en ander te versnellen. Er lopen twee trajecten: een op de korte termijn (wetgeving) en een op de lange termijn (programma vrijwilligheid).

Rechtspositieregeling

Kenmerkend voor het huidige 'hybride' brandweerstelsel in Nederland is juist dat de eisen die worden gesteld aan vrijwilligers en beroepsbrandweerlieden exact gelijk zijn. De werkgevers, maar ook de politiek, hechten er sterk aan om de vrijwilligheid binnen de brandweer te behouden. Op welke manier is kwalitatief goede brandweezorg te leveren met een organisatiemodel waarin vrijwilligers fundamenteel verschillen van beroepskrachten in termen van opleidingseisen, aard van het werk, arbeidsomstandigheden en gezagsverhouding met de werkgever?

Uit diverse onderzoeken kwam naar voren dat vrijwilligheid bij de brandweer in zijn huidige vorm niet kan blijven bestaan binnen de juridische kaders. De huidige rechtspositieregeling voor brandweervrijwilligers is in strijd met de Europese regelgeving. Samengevat is het probleem, kortweg, dat er een serieus risico bestaat dat onze brandweervrijwilligers moeten worden beschouwd als deeltijdarbeiders.

In opdracht van het Veiligheidsberaden het ministerie van JenV is een denktank op zoek naar oplossingen voor dit vraagstuk. Onder leiding van prof. mr. Verburg - die de rechtspositie van de brandweervrijwilligers onderzocht - vindt de toetsing plaats van de aangedragen oplossingen aan de juridische kaders. De eerste beschouwingen daarvan worden in december verwacht.

Programma Vrijwilligheid

De diverse knelpunten rondom vrijwilligheid vragen om actie. Op diverse plekken in het land is het steeds moeilijker om voldoende vrijwilligers te werven terwijl op andere locaties bijvoorbeeld overdag de beschikbaarheid fors minder is, mede doordat hoofdwerkgevers moeilijker hun medewerkers beschikbaar kunnen stellen. Ook innovaties en technische en technologische ontwikkelingen hebben invloed op het brandweervak. Dit is een van de redenen waardoor het erop lijkt dat het huidige organisatiemodel van de brandweer met de huidige inzet van vrijwilligers tegen de grenzen van het eigen stelsel aanloopt. Het Veiligheidsberaad heeft daarom het IFV gevraagd naar de rol van vrijwilligheid in dit systeem te kijken. Dit wordt opgepakt samen met de Vakvereniging voor Brandweervrijwilligers en het ministerie van Justitie en Veiligheid in een landelijk programma Vrijwilligheid.

Het programma Vrijwilligheid is op te splitsen in twee delen. Een eerste deel richt zich op het huidige stelsel en vanuit het hier en nu aan de slag gaat met het verbeteren van de inzet van vrijwilligers bij de brandweer. Bijvoorbeeld door onderzoek bij andere maatschappelijke vrijwilligersorganisaties: hoe krijgen zij het voor elkaar om mensen te binden? En we kijken naar de organisatie van de vrijwillige brandweer in het buitenland. Het tweede deel van het programma richt zich op de toekomst en daar wordt het huidige stelsel kritisch tegen het licht gehouden. Wet- en regelgeving, brandweercultuur, politieke en maatschappelijke verwachtingen en de inhoud van het brandweervak

zijn daarbij factoren die een rol spelen. Het juridische aspect maakt het noodzakelijk het tweede deel van het programma Vrijwilligheid te versnellen.

Wat nu?

Het resultaat van het onderzoek waar nu toe is besloten, komt op de agenda van het overleg tussen het Veiligheidsberaad en de minister van JenV op 9 december 2019.

Wij houden je op de hoogte over de voortgang van dit belangrijke traject.

Raad van Brandweercommandanten

1. Hoeveel vrijwilligers in IJsselland en hoeveel beroepskrachten? Hoe in Noord-Oost-Gelderland en hoe in Flevoland?

In IJsselland hebben we bijna 800 flexibele krachten en ongeveer 100 beroepskrachten. Wij hebben geen cijfers voor Noord-Oost-Gelderland en Flevoland.

2. De kleinere posten in de dorpen bestaan voor 100 procent uit vrijwilligers?

Op alle posten in de regio werken vrijwilligers, alleen in Deventer en Zwolle wordt de brandweezorg ook verzorgd door beroepskrachten.

3. Wat is nu het verschil tussen een beroeps en een vrijwilliger?

Voor de basistaken is er geen verschil. Enkele specialistische taken, zoals duiktaken, worden alleen door beroeps uitgevoerd. Beiden leveren paraatheid, waarbij de een dat doet vanuit een bemande kazerne en de ander als oproepkracht. Een inwoner of een bedrijf zal nooit merken of zij geholpen worden door beroeps- of flexibele krachten.

Zowel vrijwilligers en beroeps hebben een aanstelling bij Veiligheidsregio IJsselland. Alleen de vergoedingen verschillen.

4. Wat betekent het als u alle vrijwilligers loon moet gaan betalen, en is dan het huidige systeem niet meer houdbaar?

Ook de huidige vrijwilligers krijgen een vergoeding, maar de kosten zullen wel gaan stijgen. In IJsselland zal altijd gewerkt moeten worden met een flexibel systeem van brandweezorg, want de risico's in onze regio zijn dusdanig dat we niet overal met 24-uurs bezette kazernes kunnen werken.

5. Welk gevaar ligt er nu op de loer? Wat is het risico van deze wetgeving?

Arjen Schepers, commandant brandweer/directeur veiligheidsregio: "Het gevaar is dat we nu onder druk van rechtspositionele regelgeving een systeem gaan hervormen, zonder dat dat goed doordacht is. De kans dat je dan afscheid neemt van iets waarvan je later denkt dit raakt onze kwaliteit en onze mensen is dan groot. Het verdient zorg en aandacht om nu de goede keuzes te maken om de toekomstbestendige brandweezorg vorm te geven. Waarbij we de kwaliteit van brandweezorg overeind houden en de inzet van onze mensen blijven waarderen."

6. Wat zou een oplossing zijn?

Arjen Schepers: "Naast de oplossing van alles betalen, moeten we ook nadenken hoe we de kwaliteit kunnen waarborgen, kunnen innoveren én de kosten kunnen beheersen. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan flexibelere uitrukvormen, zoals door een andere bezetting op een tankautospuiter. Hiermee hebben wij in IJsselland al positieve ervaringen, maar dit vraagt ook op aanpassing van wetgeving. Er ligt een gezamenlijke opgave voor wetgever en branche om verstandige keuzes te maken."

7. Is een regio als Oost-Nederland nog meer aangewezen op de vrijwillige brandweer dan een stedelijke regio?

Ook in de steden Zwolle en Deventer werken we met flexibele krachten die op oproep beschikbaar zijn als brandweerman/-vrouw. Wat wij nu kennen als vrijwilligers is de basis van de brandweezorg in Nederland.

1. Ziet u dit als een reële bedreiging voor het stelsel van vrijwillige brandweer zoals we dat kennen?

In het huidige hybride-brandweerstelsel werken brandweermensen die dat beroepsmatig doen en brandweermensen die dat naast hun reguliere baan doen. Dat vinden wij zeer waardevol. Het genereert kwaliteit en flexibiliteit. We leveren zo kwalitatieve brandweezorg aan onze inwoners met brandweermensen uit de eigen gemeenschap. Brandweer Nederland is al jaren bezig om te kijken op welke wijze brandweezorg in de toekomst georganiseerd kan worden. Onze inzet is er daarbij altijd op gericht geweest om een hybride-systeem overeind te houden, waarin ook ruimte is voor brandweermensen die het brandweervak uit kunnen voeren naast hun andere werk.

2. Wat zou het voor de organisatie van de brandweer in IJsselland betekenen als vrijwilligers net als beroeps betaald moeten worden? Wordt brandweezorg in dat scenario onbetaalbaar?

De kosten zullen toenemen en die zijn nu niet begroot. Als we echt met die kosten geconfronteerd zullen we moeten kijken hoe we dat oplossen. We weten al langer dat dit vraagstuk speelt. We denken, samen met het andere veiligheidsregio's en het ministerie, na over een oplossing. In IJsselland werken we met het programma toekomstbestendige brandweezorg en is het management hierover in gesprek met onze posten over de brandweer van straks. Hierin spelen kosten een rol, maar ook de beschikbaarheid van brandweermensen in onze kernen.

3. Als vrijwilligers betaald moeten worden is dan het huidige systeem geënt op vrijwilligers nog wel langer houdbaar?

Ook de huidige vrijwilligers krijgen een vergoeding. De kosten zullen wel gaan stijgen, maar in IJsselland zal er altijd gewerkt moeten worden met een flexibel systeem van brandweezorg. De risico's in onze regio zijn dusdanig dat we niet overal met 24-uurs bezette kazernes kunnen en willen werken.

4. Is een regio als IJsselland meer nog dan verstedelijkt gebied afhankelijk van de vrijwillige brandweer?

Ook in de steden Zwolle en Deventer werken we met flexibele krachten die op oproep beschikbaar zijn als brandweerman/-vrouw. Wat wij nu kennen als vrijwilligers is de basis van de brandweezorg in Nederland en dus ook bij ons.

5. Zijn er oplossingen voor dit probleem en welke ziet u? Gaat u ermee aan de slag binnen de Veiligheidsregio?

De simpelste oplossing is betalen en alles zo laten, maar dan worden we geconfronteerd met forse meerkosten om ons huidige systeem in stand te houden. Onze inzet zal altijd zijn om een hybride-stelsel overeind te houden en om kwaliteit en kosten goed in balans te houden. Ik heb grote zorgen om nu op stel en sprong onder druk van regelgeving systeem-keuzes te maken waarvan we later moeten constateren dat die ten koste zijn gegaan van de kwaliteit van onze brandweezorg en onze brandweermensen.